

**Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана
Хмельницького**
**Навчально-науковий інститут соціально-педагогічної та мистецької
освіти**
Кафедра початкової і спеціальної освіти

Назва курсу	Актуальні проблеми спеціальної та інклюзивної освіти
Викладачі	Шевченко Юлія Михайлівна
Профайл викладачів	http://inst.mdpu.org.ua/navchalno-naukovij-institut-sotsial/kafedra-pochatkovoyi-osviti/sklad-kafedry-pochatkovoyi-osvity/shevchenko-yuliya-myhajlivna/
Контактний тел.	
Е-mail:	Shevchenko_Yuliya@mstu.edu.ua
Сторінка курсу в ЦОДТ	https://dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=6367
Консультації	Онлайн-консультації: обговорення завдань із дисципліни, затвердження тем для самостійного вивчення, обговорення їх специфіки.
Форма контролю	Залік

1. Анотація до курсу

Предметом навчальної дисципліни виступає процес ознайомлення з найбільш розповсюдженими і конструктивними підходами до утворення в сучасній західній педагогіці; досягненнями педагогічної науки і передової практики шкільного виховання; засвоєння, сприйняття та формування в здобувачів етичних норм, принципів і вимог до поведінки вчителя, які у своїй сукупності впливають на формування його цінностей та педагогічних установок, визначають характер його ставлення до різних суб'єктів навчально-виховного процесу.

2. Мета курсу

Метою викладання навчальної дисципліни «Актуальні проблеми спеціальної та інклюзивної освіти» є оволодіння порівняльним аналізом виникнення, становлення, етапів розвитку і сучасного стану спеціальної освіти за кордоном; оволодіння аналізом змісту сучасних світових педагогічних теорій і концепцій, що сприяє формуванню умінь використання корекційного педагогічного досвіду в сучасній практиці навчання, виховання і соціалізації

осіб з порушеннями психофізичного розвитку.

Основні завдання вивчення дисципліни «Актуальні проблеми спеціальної та інклюзивної освіти»: формувати загальні компетентності: світоглядну, громадянську, комунікативну, міжособистісну взаємодію, інформаційно-комунікаційну, креативну, аналітичну, самоосвітню; формувати фахові компетентності: організаційну, теоретико-методологічну, психолого-педагогічну, методичну, спеціальнопедагогічну, проектувальну, консультативну, компетентність у сфері порівняльної спеціальної педагогіки; забезпечити набуття практичних навичок при формуванні фахової компетентності проведення компаративних досліджень у сфері спеціальної та інклюзивної освіти, на основі міжнародного досвіду та специфіки педагогічної традиції України.

Загальні компетентності

Загальні:

ЗК-2. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК-4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово

ЗК-7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК-9. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК-10. Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні.

Спеціальні:

СК-1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем спеціальної та інклюзивної освіти.

СК-6. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності, приймати рішення та продовжувати навчання та/або підвищення професійної кваліфікації відповідно до наявних потреб і запитів

3. Формат курсу

В межах курсу здобувачи вивчають історичний розвиток порівняльної педагогіки як науки, проблеми детермінованості освітніх процесів економічними, політичними та соціальними чинниками; новітні тенденції розвитку системи безперервної освіти у провідних розвинутих країнах світу та в Україні; інтеграційні процеси в освітній сфері у європейському регіоні та у глобальному вимірі; проблеми диференціації та стандартизації освіти у централізованих та децентралізованих освітніх системах; проблеми пошуку шляхів ефективної соціалізації особистості в умовах шкільного навчання; розкриття соціальної та виховної значущості дотримання вчителем норм педагогічної етики у професійній діяльності; теоретико-методологічні та актуальні практичні проблеми вітчизняної спеціальної освіти і спеціальної педагогіки у зарубіжних країнах; фактори і умови розвитку спеціальної освіти і спеціальної педагогіки: компаративний аспект Дисципліна викладається у формі лекційних та практичних занять.

4. Результати навчання

РН 1. Здійснювати аналіз еволюційних процесів у сфері освіти осіб з особливими освітніми потребами, обґрунтовувати власне бачення шляхів

розв'язання наявних проблем.

РН 2. Здійснювати дослідження та/або провадити інноваційну діяльність з метою отримання нових знань, створення нових та удосконалення традиційних технологій викладання і супроводження та в ширших мультидисциплінарних контекстах.

РН 7. Робити фаховий внесок до професійних знань і практики та оцінювання результатів діяльності команди у сфері психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому середовищі, мотивувати учасників команди супроводу до досягнення спільних цілей.

РН 8. Приймати ефективні рішення з питань спеціальної та інклюзивної освіти, у тому числі у складних і непередбачуваних умовах; прогнозувати їх розвиток; визначати фактори, що впливають на досягнення поставлених цілей, зокрема, вимоги споживачів; аналізувати і порівнювати альтернативи; оцінювати ризики та імовірні наслідки рішень.

РН 10. Відшукувати необхідні дані в науковій літературі, базах даних та інших джерелах, аналізувати та оцінювати ці дані.

5. Обсяг курсу

Вид заняття	лекції	практичні заняття	самостійна робота
К-сть годин	16	14	60

6. Ознаки курсу

Рік викладання	семестр	спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний \ вибірковий
2023	1	Спеціальна освіта. Логопедія	1	0

7. Технічне й програмне забезпечення /обладнання

Здобувачі отримують додаткову інформацію з курсу за допомогою використання мультимедійного обладнання – перегляду презентацій, відеоматеріалів.

8. Політики курсу

Під час практичних занять здобувачі мають змогу удосконалити навички аналізу і порівняння освітньої системи окремих країн, педагогічні теорії, статистичні факти, явища порівняльної педагогіки; визначати можливості і умови запозичення зарубіжного досвіду у вітчизняну освітню практику;

знаходити, аналітично сприймати, систематизувати письмову інформацію з окреслених проблем із друкованих чи електронних джерел; ефективно використовувати методи дослідження порівняльної педагогіки у науковому дослідженні.

9. Схема курсу

Назви тем	Кількість годин					
	Денна/заочна форма					
	усього	у тому числі				
л		п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7
Тема 1. Порівняльна спеціальна педагогіка як наука	12	2	2			8
Тема 2. Порівняльна спеціальна педагогіка: етапи розвитку. Світові тенденції та національні особливості розвитку спеціальної освіти	12	2	2			8
Тема 3. Реформи системи спеціальної освіти в різних країнах світу та перехід до освіти орієнтованої на потреби особистості	12	2	2			8
Тема 4. Запровадження універсального дизайну в системі освіти, доступність як базовий підхід для забезпечення якісних освітніх послуг	12	2	2			9
Тема 5. Проблеми і перспективи розвитку системи раннього втручання та дошкільна освіта, загальної середньої для дітей з особливостями психофізичного розвитку в різних країнах світу.	13	2	2			9
Тема 6. Розвиток професійно-технічної та вищої освіти осіб з особливостями психофізичного розвитку в провідних країнах світу	15	2	4			9
Тема 7. Освітня інтеграція спеціальної і загальної освіти – інклюзивний підхід: сучасні міжнародні дослідження і вектори розвитку	13	4	-			9
Усього годин	90	16	14			60

10. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми лекції та питання, що вивчаються	Кількість годин
1	<p>Порівняльна спеціальна педагогіка як наука</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Актуальність вивчення порівняльної педагогіки на сучасному етапі; 2. Об'єкт, предмет, функції та завдання порівняльної педагогіки; 3. Внутрішньопедагогічні та міжгалузеві зв'язки порівняльної педагогіки; 4. Методи порівняльно-педагогічних досліджень. 	2
2	<p>Порівняльна спеціальна педагогіка: етапи розвитку. Світові тенденції та національні особливості розвитку спеціальної освіти</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Порівняльна спеціальна педагогіка: етапи розвитку. 2. Спеціальна освіта в провідних країнах світу: від витоків до сьогодення. 	2
3	<p>Реформи системи спеціальної освіти в різних країнах світу та перехід до освіти орієнтованої на потреби особистості</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Інтегроване та інклюзивне навчання в Італії 2. Рівноправність у здобутті освіти (досвід Австрії) 3. Психолого-медико-соціальні центри (досвід Бельгії) 4. Освітня реформа (досвід Голландії) 5. Шведська модель інклюзивної освіти 6. Варіативність психолого-педагогічного супроводу (досвід Німеччини) 	2
4	<p>Запровадження універсального дизайну в системі освіти, доступність як базовий підхід для забезпечення якісних освітніх послуг</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття універсального дизайну. 2. Універсальний дизайн в системі освіти, основні принципи та їх відображення у навчальній діяльності. 3. Поняття доступності, види доступності. 4. Використання принципів доступності при проведенні порівняльних досліджень. 	2
5	<p>Проблеми і перспективи розвитку системи раннього втручання та дошкільна освіта, загальної середньої для дітей з особливостями психофізичного розвитку в різних країнах світу</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Рання комплексна допомога дітям, які мають ризик відставання у розвитку. 	2

	<ol style="list-style-type: none"> 2. Як побудовані системи раннього втручання в різних країнах світу. 3. Формування вітчизняної системи раннього втручання, порівняльні дослідження, проведені з метою виявлення кращої моделі ранньої допомоги для впровадження в Україні. 4. Розвиток системи дошкільного виховання дітей з особливостями психофізичного розвитку. 5. Особливості дошкільної спеціальної освіти у різних країнах світу. 6. Роль держаних і недержавних організацій у розвитку системи підтримки дітей з особливостями психофізичного розвитку. 7. Система професійної підготовки вихователів дошкільних закладів з огляду на залучення до навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку. 	
6	<p>Розвиток професійно-технічної та вищої освіти осіб з особливостями психофізичного розвитку в провідних країнах світу</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Характеристика системи професійно-технічної і вищої освіти для осіб з інвалідністю у провідних країнах світу. 2. Організація навчального процесу та спеціального супроводу. 3. Міжнародний досвід у забезпеченні доступності професійно-технічної та вищої освіти для осіб з інвалідністю. 4. Порівняльний аналіз вищої освіти осіб з інвалідністю у різних країнах. 	2
7-8	<p>Освітня інтеграція спеціальної і загальної освіти – інклюзивний підхід: сучасні міжнародні дослідження і вектори розвитку</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Процеси інтеграції спеціальної та загальної педагогіки. 2. Правовий та соціальний підходи як основа для організації освітньої діяльності дітей та молоді з особливостями психофізичного розвитку. 3. Міжнародні тенденції щодо розуміння питань інвалідності. 4. Порівняльний аналіз проблеми інтеграції й інклюзії, роль і місце спеціальної педагогіки. 5. Вектори розвитку освіти для формування державної освітньої політики на основі вивчення досвіду різних країн. 	4

11. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми та питання, що вивчаються	Форми контролю	Кількість годин
1	<p>Порівняльна спеціальна педагогіка як наука</p> <ol style="list-style-type: none"> Актуальність вивчення порівняльної педагогіки на сучасному етапі; Об'єкт, предмет, функції та завдання порівняльної педагогіки; Внутрішньопедагогічні та міжгалузеві зв'язки порівняльної педагогіки; Методи порівняльно-педагогічних досліджень. 	Усне опитування, поточне тестування	2
2	<p>Порівняльна спеціальна педагогіка: етапи розвитку. Світові тенденції та національні особливості розвитку спеціальної освіти</p> <ol style="list-style-type: none"> Порівняльна спеціальна педагогіка: етапи розвитку. Спеціальна освіти в провідних країнах світу (Великобританія, Канада, Сполучені штати Америки, Японія, Австралія, Ізраїль, Німеччина та інші країни Західної Європи): від витоків до сьогодення. 	Усне опитування, поточне тестування	2
3	<p>Реформи системи спеціальної освіти в різних країнах світу та перехід до освіти орієнтованої на потреби особистості</p> <ol style="list-style-type: none"> Інтегроване та інклюзивне навчання в Італії Рівноправність у здобутті освіти (досвід Австрії) Психолого-медико-соціальні центри (досвід Бельгії) Освітня реформа (досвід Голландії) Шведська модель інклюзивної освіти Варіативність психолого-педагогічного супроводу (досвід Німеччини) 	Усне опитування, поточне тестування	2
4	Запровадження універсального дизайну в системі освіти, доступність як базових	Усне опитування,	2

	<p>підхід для забезпечення якісних освітніх послуг</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття універсального дизайну. 2. Універсальний дизайн в системі освіти, основі принципи та їх відображення у навчальній діяльності. 3. Поняття доступності, види доступності. 4. Використання принципів доступності при проведенні порівняльних досліджень. 	поточне тестування	
5	<p>Проблеми і перспективи розвитку системи раннього втручання та дошкільна освіта, загальної середньої для дітей з особливостями психофізичного розвитку в різних країнах світу</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розвиток системи дошкільного виховання дітей з особливостями психофізичного розвитку. 2. Особливості дошкільної спеціальної освіти у різних країнах світу. 3. Роль держаних і недержавних організацій у розвитку системи підтримки дітей з особливостями психофізичного розвитку. 4. Система професійної підготовки вихователів дошкільних закладів з огляду на залучення до навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку. 	Усне опитування, поточне тестування	2
6	<p>Розвиток професійно-технічної та вищої освіти осіб з особливостями психофізичного розвитку в провідних країнах світу</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Характеристика системи професійно-технічної і вищої освіти для осіб з інвалідністю у провідних країнах світу. 2. Організація навчального процесу та спеціального супроводу. 3. Міжнародний досвід у забезпеченні доступності професійно-технічної та вищої освіти для осіб з інвалідністю. 	Усне опитування, поточне тестування	2

	4. Порівняльний аналіз вищої освіти осіб з інвалідністю у різних країнах.		
--	---	--	--

12. Теми для самостійного опрацювання

№ з/п	Теми і перелік питань, що винесені на самостійне вивчення
1	Порівняльна спеціальна педагогіка як наука
2	Порівняльна спеціальна педагогіка: етапи розвитку. Світові тенденції та національні особливості розвитку спеціальної освіти
3	Реформи системи спеціальної освіти в різних країнах світу та перехід до освіти орієнтованої на потреби особистості
4	Запровадження універсального дизайну в системі освіти, доступність як базових підхід для забезпечення якісних освітніх послуг.
5	Проблеми і перспективи розвитку системи раннього втручання та дошкільна освіта, загальної середньої для дітей з особливостями психофізичного розвитку в різних країнах світу.
6	Тема 6. Розвиток професійно-технічної та вищої освіти осіб з особливостями психофізичного розвитку в провідних країнах світу
7	Освітня інтеграція спеціальної і загальної освіти – інклюзивний підхід: сучасні міжнародні дослідження і вектори розвитку

13. Система оцінювання та вимоги

Розподіл балів, що присвоюються здобувачам з навчальної дисципліни «Актуальні проблеми спеціальної та інклюзивної освіти» є сумою балів за виконання практичних завдань та підсумкового модульного контролю. Впродовж семестру здобувач за поточний контроль отримує – 40 балів та під час складання 2-х періодичних контрольних робіт – 60 балів.

Самостійно підготовлені теми або розв'язані окремі пізнавальні завдання, що винесені для самостійного опрацювання здобувачами, оцінюються як частина теми семінарського заняття.

Впродовж семестру здобувач за поточний контроль отримує – 40 балів та під час складання 2-х модулів – 60 балів, загалом – 100 балів.

Критерії оцінювання

Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького»

https://drive.google.com/file/d/1OMtCdZsTSSudgxmQMu206ffea4Kjx3_Q/view

та «Положення про бально-накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у МДПУ імені Богдана Хмельницького»

<https://drive.google.com/file/d/1BDRNtAJupqmHkldtICJTkL-LNTIjWRX/view>.

Методи контролю результатів навчання	Максимальна кількість балів та вимоги до їх накопичення
<p>Робота на практичному занятті</p> <p>Самостійна робота</p> <p>Усна відповідь, тестування, виконання</p> <p>ситуаційних завдань та вправ</p>	<p>5- здобувач в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі розрахункові / тестові завдання. Здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями</p> <p>4- здобувач достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість розрахункових / тестових завдань. Здобувач здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, у яких можуть бути окремі несуттєві помилки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями</p> <p>3- здобувач в цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових розрахунків, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину розрахункових / тестових завдань.</p>

	<p>Має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.</p> <p>2- здобувач не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових розрахунків, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності. Правильно вирішив окремі розрахункові / тестові завдання. Безсистемно відділяє випадкові ознаки вивченого; не вміє зробити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки</p>
<p>Складання конспекту, тестів для поточної роботи</p>	<ul style="list-style-type: none"> – 5 балів – здобувач глибоко проробив роботу вченого, здійснив широкий аналіз зазначеної проблеми, вірно відображено ідею автора та основні моменти книги (монографії, статі), а також відобразив у рецензії власне відношення до проблеми і до роботи в цілому; склав 10 тестових завдань; – 4 бали – здобувач глибоко проробив роботу вченого, здійснив широкий аналіз зазначеної проблеми, вірно відображено ідею автора та основні моменти книги (монографії, статі), склав 10 тестових завдань; – 3 бали – здобувач глибоко проробив роботу вченого, здійснив широкий аналіз зазначеної проблеми, вірно відображено ідею автора та основні моменти книги (монографії, статі), але у рецензії не відображено власне відношення до проблеми і до роботи в цілому, склав менше ніж 10 тестових завдань; – 2 бали – спостерігаються суттєві помилки, здобувач не достатньо продемонстрував знання наукової праці вченого, не склав 10 тестових завдань;

Творчі завдання	<p>– 5 балів – творчі завдання виконано згідно вимог, зміст відповідає темі, представлено широкий аналіз проблеми,</p> <p>– 4 бали – творчі завдання виконано згідно вимог, зміст відповідає темі, представлено широкий аналіз проблеми, але є деякі недоліки у тексті,</p> <p>– 3 бали – творчі завдання виконано згідно вимог, зміст відповідає темі, представлено достатній аналіз проблеми, але є деякі недоліки у тексті,</p> <p>– 2 бали – зміст не відповідає темі, є багато недоліків, невідповідність вимогам щодо оформлення, плагіат.</p>
Компетентнісно-орієнтовні завдання (презентація тощо).	<p>– 5 балів – презентація містить не менш ніж 15 слайдів, зміст слайдів відповідає темі лекцій, фон та текст – зручні для сприйняття, наявність схем, таблиці, смарт-об’єктів, малюнків, фото тощо;</p> <p>– 4 бали – презентація містить не менш ніж 12 слайдів, зміст слайдів відповідає темі лекцій, фон та текст – зручні для сприйняття, наявність схем, таблиці, смарт-об’єктів, малюнків, фото тощо;</p> <p>– 3 бали – презентація містить 10 і меншу кількість слайдів, текст та фон заважають сприймати інформацію, недостатня кількість демонстраційного матеріалу (таблиці, діаграми, схеми, малюнки тощо),</p> <p>– 2 бали – зміст презентації не відповідає темі, візуально не сприймається, плагіат</p>

1. Система оцінювання компетенцій здобувачів є стимулюючою, заохочувальною, максимально об’єктивною, простою з чіткими критеріями оцінювання.

2. Національна оцінна шкала є чотирьохбальною для оцінювання результатів іспитів і диференційованих заліків і двобальною для оцінювання відповідей здобувачів на недиференційованому заліку.

3. Основним видом контролю знань, умінь, навичок та способів їх застосування є поточний контроль для якого використовується національна оцінна шкала «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно» з відповідними до неї балами, тобто числами «5», «4», «3», «2». Ці бали виставляються за кожне практичне заняття в академічний журнал.

4. Всі види діяльності на практичному (семінарському) занятті, в тому числі і за виконану самостійну роботу, оцінюються оцінками «5», «4», «3», «2», які заносяться в академічний журнал.

Самостійно підготовлені теми або розв'язані окремі пізнавальні завдання, що винесені для самостійного опрацювання здобувачами, оцінюються як частина теми практичного (семінарського) заняття.

На практичному занятті здобувач може отримати декілька оцінок за різні види діяльності за чотирьохбальною шкалою від «відмінно» до «незадовільно», але в балах «5», «4», «3», «2». Бали періодичної контрольної роботи, яка може проводитись за рік або семестр чотири, два або один раз, виставляються відповідно максимум 25, 50 і 100 балів за одну контрольну.

Наприклад, періодичний контроль, який проводиться двічі в семестрі, є сумою балів (середньозважена оцінка) поточного контролю і балів за контрольну роботу за такою формулою: $S_1 = X_0 + X_1 = 4 + 18 = 22(б)$,

Де S_1 – сума балів за перший періодичний контроль, X_0 – середньозважене балів за всі теми, включаючи теми і питання винесені на самостійну роботу, що передують першому періодичному контролю; X_1 – бали першої періодичної контрольної роботи.

Здобувач має право на підвищення результату тільки однієї контрольної роботи протягом тижня після її написання.

Підсумкова оцінка складається із суми балів за періодичні контрольні роботи за формулою:

$$S = S_1 + S_2$$

Максимальна сума (S) дорівнює 100 балам.

Підсумковий контроль вивчення дисципліни є диференційований залік, набраних таким чином 60 і більше балів достатньо для його зарахування.

За правилом округлення це 74 бали, що відповідає національній оцінці «добре».

Здобувач зобов'язаний відпрацювати всі пропущені лабораторні, практичні або семінарські заняття і не мати за них незадовільних оцінок.

Невідпрацьовані заняття є підставою для недопущення здобувача вищої освіти до підсумкового контролю як такого, що не виконав навчальний план.

14. Рекомендована література

Основна:

1. Васюк О. В. Порівняльна педагогіка : підруч. Київ-Ніжин : Видавець ПП Лисенко М.М., 2016. 408 с.
https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u155/vasuk_porivnalna_pedagogika_0.pdf
2. Інвалідність та суспільство: навч.-метод. посіб. / Л.Ю.Байда, О.В.Красюкова-Еннс, С.Ю.Буров та ін. / За заг. ред. Л.Ю.Байди, О.В.Красюкової-Еннс. К., 2012. 216 с. Режим доступу: <http://www.ussf.kiev.ua/ieeditions/36/>
3. Назарова Н.М. Порівняльна спеціальна педагогіка: навч.-метод. посіб. для здобувачів напряму підготовки. [Електронний ресурс] Режим

доступу:

http://www.academia/ftp_share/books/fragments/fragment_16017.pdf

4. Пахомова Н.Г. Актуальні проблеми спеціальної освіти: навч. посіб. для студ. спец. 016 Спеціальна освіта; ПНПУ ім. В.Г.Короленка. Вид. 2-ге, виправ. Полтава: ТОВ «АСМІ». 332 с.
5. Універсальний дизайн в освіті: посібник / Під заг. ред. Софій Н.З. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 76с. Режим доступу: <http://ussf.kiev.ua/282/1>
6. Формування політики раннього втручання: тренінгів модуль (Кол. авт.: Байда Л.Ю., Павлова Є.Б., Іванова О.Л., Кукуруза Г.В. К., 2017. 62с. Режим доступу: <http://rvua.com.ua/media/399/887f6cc572ca029233d9533cb90bfa78.pdf>

Додаткова:

1. Білер М. Проблеми освіти та реабілітації осіб з інвалідністю у вищих навчальних закладах Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis.pdf
2. Галус О. М., Шапошнікова Л. М. Порівняльна педагогіка : навч. посіб. для студ. гуманіт. спец. вищ. пед. навч. закл. Київ : Вища шк., 2006. 215 с.
3. Загальна декларація прав людини. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/snow/995_015.
4. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта : реалії та перспективи : монографія. Київ : Саммит Книга, 2009. 272. с. Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/708183/2/Інклюзивна%20освіта%20реалії%20та%20перспективи.pdf>
5. Колупаєва А.А. Досвід реалізації інклюзивної освіти в країнах Європи. Педагогічні основи інтегрування школярів з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітні навчальні заклади: Монографія. К.: Педагогічна думка, 2007 р. 458 с.
6. Конвенція ООН про права людей з інвалідністю. Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_g71
7. Локшина О. Історія та методологія порівняльно-педагогічних досліджень. Тенденція як категорія порівняльної педагогіки. *Порівняльно-педагогічні студії*. 2011. № 2/8. С. 5–12. Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/7118/1/18585-27831-1-SM.pdf> 18
8. Локшина О. Професіоналізація порівняльної педагогіки в Україні: здобутки і виклики у вимірі педагогічної компаративістики у зарубіжжі. *Порівняльно-педагогічні студії*. 2014. № 6. С. 5–12. Режим доступу: <http://bit.ly/1NY5HLe>
9. Мартинчук О.В. Підготовка фахівців зі спеціальної освіти до професійної діяльності в умовах інклюзивного освітнього середовища : монографія / О. В.Мартинчук. К.: Вид-во учбової літератури, 2018. 420 с. (на кафедрі)
10. Ничкало Н. Порівняльна професійна педагогіка як галузь педагогічного знання / Н. Ничкало // Порівняльна професійна педагогіка. 2011. № 1. С.6–18. Режим доступу: <http://khnu.km.ua/root/res/2-7001-11.pdf>

11. Нос Л. С. Професійна підготовка вчителя початкової школи в Канаді: навч. посібник. Львів: Біблос, 2012. 93 с.
12. Огнев'юк В.О. Філософія освіти та її місце в структурі наукових досліджень феномену освіти. *Освітологія = Oswiatologia*: пол.-укр. щорічник укр.-пол. / Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, Вища пед. школа Спілки польських вчителів; головний ред.: В.О.Огнев'юк, Т.Левовицький, С. О. Сисоєва. Київ : Едельвейс, 2012. Вип. 1. С. 69-75
13. Порівняльна педагогіка / Упоряд.: І.М.Богданова та ін. О.: ПДПУ ім. К.Д.Ушинського, 2000. 164 с.
14. Пуховська Л.П. Сучасні стратегії формування професіоналізму вчителів у різних освітніх системах: порівняльний аналіз. *Педагогічні науки* : зб. наук. пр. / Херсонський держ. пед. ун-т. Херсон : ХДПУ, 2002. Вип. 41. Ч.1. – С. 35-40.
15. Рібцун Ю. В. Сучасні тенденції спеціальної дошкільної освіти. Режим доступу: lib.iitta.gov.ua/5831/1/.
16. Сбруєва А. А. Порівняльна педагогіка : навчальний посіб. 2-ге вид., стереотип. Суми : Університетська книга, 2005. 320 с.
17. Сухіна І. Риндер І., Скрипник Т. Психологічна модель раннього втручання для дітей з аутизмом: посібник / за ред. Сухіної І.В. Київ-Чернівці: «Букрек», 2017. 192 с.
18. Філософія освіти : хрестоматія: навчальний посібник для студ. вищ. навч. закл. / уклад.: В.О.Огнев'юк, О.М.Кузьменко. Київ : 2014. 506 с.
19. Чепіль М.М. Порівняльна педагогіка: навч. посіб. М.М. Чепіль. К. : Академвидав, 2014. 216 с. (Серія «Альма-Матер»)
20. Чижик В.В. Організація навчального процесу здобувачів з інвалідністю: метод. посіб. для викладачів / В.В.Чижик, А.М.Середюк, І.Я.Іванюк [та ін.]. Луцьк : ПВД Твердиня, 2011. 75 с.
21. Rothe P. Undertaking qualitative research : Concepts and cases in injury, health and social life. Edmonton, Canada : The University of Alberta Press, 2000.
22. Morze N., Buinytska O. E-learning Managers Training to Design High-tech Electronic Learning Environment. *International Journal of Research in E-learning*. 2016. №2. P.57–71. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/19667/1/IJREL-2-2016-contents_2.pdf 505. Morze N., Smyrnova
23. Osgood R. For «Children Who Vary from the Normal Type» / R. Osgood. Gallaudet University Press, 2000. 220 p.
24. Trybulska E., Drlik M., Alvarez I. Educational e-environment of modern University: foreign experts' perspective. *Open Educational Eenvironment of modern university*. 2016. № 2. P. 72–85. URL : <http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/18630>
25. Winzer. M. From Integration to Inclusion: A History of Special Education in the 20th Century / M. Winzer. Gallaudet University Press, 2009. 284 p.